

8.84x35.54	4	15	עמוד	הארץ - כותרת	02/05/2013	36802210-2
מכון ון ליר - 38090						

אמיר פז-פוקס

ההזדמנות של מורי הקבלן

בשקט בשקט, מאחורי מסך עשן הגזירות של חוק ההסדרים רים והקיצוץ בשירותים, העלאות מסים ותוכנית ויסקונסין שהפציעה לאחר שנקברה, הסתמן רגע אחד של נחת לאלה הנאבקים על עתיד מערכת החינוך ועל צדק חברתי בשוק העבודה. 50 מורים בבית הספר "זיר" בירושלים, המועסקים שנים רבות ב"העסקה עקיפה", דרך עמותת רנה קסין, יועסקו ישירות על ידי עיריית ירושלים. תנאי ההעסקה שלהם יושוו, לראשונה, לתנאי ההעסקה של מורים ותיקים שנקלטו בבית הספר לפני עידן ההפרטה. הפיגורים בשכר ובהפרשות הסוציאליות יופסקו. הם לא יפוטרו מדי שנה ויועסקו מחדש - הם ייהנו מביטחון תעסוקתי.

מהפכה זו הגיעה מלמטה. מורה אחת, לילי בן-עמי, עם דני בר-גיורא, שניהן כראש מינהל החינוך בירושלים, ובגיבוי של רבים בחברה האזרחית, הצליחו לעשות מה שרבים חשבו שאינם אפשרי - להחזיר את הגלגל לאחור. למגה, במקום אחד לפחות, את התופעה המחפירה של מורים שהם למעשה עובדי קבלן. כך, באופן חריג, פעלה העירייה בהתאם לסיסמאותיה (בנוסף, אין דבר חשוב יותר מעתיד ילדינו). ואולם בר-גיורא כבר אינו עובד בעיריית ירושלים, ולא ניתן לסמוך על כך שבכל בית ספר תהיה מורה כמו בן-עמי, אשר תוכל לגייס תעצומות נפש ואנשים שיהיו מחויבים למאבק של שנים. מלבד מורי בית הספר "זיר" נמצאים במערכת החינוך כ-10,000 מורים המועסקים באמצעות עמותות ותאגידים למיניהם. השינוי המערכתי מוכרח לבוא מלמעלה. לכאורה, לראשונה זה זמן רב נראה שכמיהה זו אינה מופרכת. הדי-רישה ל"העסקה ישירה של כל המורים בישראל (ביטול "מורי קבלן") מצוטטת מתוך המצע של מפלגת יש עתיד, לא מרף הפייסבוק של הקואליציה להעסקה ישירה. זאת ועוד, המשא ומתן הקואליציוני איפשר למפלגה לקיים את הבטחתה זו. ואולם בשעה שבכתי ספר מסוימים מורים מצליחים, במאבק הרואי, להשיג את מה שאמור להיות מובן מאליו, המדיניות שהוכתבה בממשלה הקודמת נמשכת ואף מעצימה את התופעה.

כך, למשל, כחלק מיישום מסקנות ועדת טרכטנברג, החליטה הממשלה על חינוך חינם לילדים בגיל שלוש-ארבע ועל יום לימודים ארוך, המבוסס על העסקה של עובדי הוראה באמצעות קבלן. כבר בשנת הלימודים הנוכחית (תשע"ג) מועסקים בדרך זו כ-15 אלף עובדי הוראה. הצפי הוא, שבכל שנה יצטרפו אליהם אלפי עובדים נוספים. אם מגמה זו תימשך, רוב המורים המלמדים את ילדינו לא יועסקו באופן ישיר על ידי בתי הספר, העיריות או משרד החינוך, אלא על ידי עמותות ותאגידים, הפועלים למטרת רווח.

מעבר להשלכות המיידיות והברורות על הזכויות של המורים - שהם, יש לזכור, אזרחים (ובעיקר אזרחיות) מאותו מעמד ביניים שחוק ונשחק - יש להעסקה עקיפה בחינוך השלכות קשות על השירות הניתן לילדינו. מורי קבלן אינם זוכים לתנאי העסקה שווים לאלה של המועסקים ישירות, וזכויותיהם הבסיסיות מופרות לא אחת. הרבר מוביל לתסכול, לכרסום במוטיווציה, לרצון להעניק את המינימום ההכרחי ולא את המקסימום האפשרי, לשחיקה גוברת, ולתחילת לופה שאינה מאפשרת התמחות והתמקצעות. כפי שאמר מי שהיה החשב הכללי במשרד האוצר, פרופ' ירון זליכה: "מן המוסכמות הוא, שעובד מנוצל, שאינו מקבל את תנאי השכר המינימליים שהוא זכאי להם וזכויותיו החוקיות נשללות ממנו, לא ייתן את התפוקה הראויה בעבודתו, ואיכות השירות שתקבל הממשלה תהיה נמוכה". כלומר, אפילו מנקודת מבט של המעסיק, הנטייה האופנתית להעסקה עקיפה ו"גמישה" עשויה להיות הרסנית.

על פי אחד העקרונות של דיני העבודה, קיימת חובת אמון ומיחובות של העובד למעבידו. מסיבה זו מעסיקים במגזר העסקי החלו להבין את הטעות שבמסירת מוקדי שירות הלקוחות לקבלנים פרטיים והחלו לקלוט את העובדים בחזרה לחברות. מסיבה זו משטרת ישראל קלטה 5,000 עובדים שהועסקו באמצעות קבלן כעובדים מן השורה. יש לצפות, כי משרד החינוך יבין את המובן מאליו וכי שר החינוך החדש יפעל בנחישות כדי לקיים את ההבטחות של מפלגתו לבוחרים.

ד"ר פז-פוקס הוא מנהל אקרמי שותף בפרויקט הפרטה ומחבר ר"ח ההפרשות השנתיות במרכז לצדק חברתי ע"ש יעקב חזן במכון ון ליר בירושלים

הפגנה נגד העסקת מורים כמורי קבלן צילום: תומר אפלבוים